

Jana Moricová

Biskup Paweł Hnilica – gorliwy apostoł Fatimy

Salvatoris Mater 18/1/4, 221-237

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Gdy z okazji setnej rocznicy objawień fatimskich Kościół słowacki podsumowuje znaczenie ich orędzia dla Kościoła lokalnego, starając się głębiej zrozumieć znaki obecnych czasów, by móc lepiej odpowiadać na aktualne wezwania, nie może ominąć osoby i dzieła biskupa Pawła Hnilicy. Wśród Słowaków to on w czasach komunistycznych najbardziej zasłużył się w szerzeniu orędzia fatimskiego na Zachodzie i on swoje jezuickie życie poświęcił służbie Bogu, Maryi i prześladowanemu Kościołowi słowackiemu. By móc lepiej pojąć motywację zaangażowania się bpa Pawła Hnilicy w szerzenie orędzia fatimskiego, należy najpierw przedstawić jego sylwetkę.

1. Życie ofiarowane Matce Bożej w duchu montfortiańskim

Paweł Hnilica urodził się 30 marca 1921 r. w miejscowości Uňatín w Słowacji Środkowej. Był najstarszym z ośmiorga dzieci. W domu rodzinnym otrzymał wychowanie chrześcijańskie, przy czym szczególny wpływ na jego wiarę i duchowość mieli pradziadek i matka. Przed wszystkim od matki, będącej prostą wiejską kobietą, nauczył się miłości do Maryi¹, z nią też od wczesnego dzieciństwa uczestniczył w pielgrzymkach do pobliskich sanktuariów i to również ona opowiadała małemu Pawłowi o misjonarzach². Mając 16 lat, podjął pracę jako robotnik, by wesprzeć finansowo rodzinę znajdującą się w trudnej sytuacji.

W 1938 r. otrzymał w prezencie „Traktat o prawdziwym nabożeństwie do Najświętszej Maryi Panny” autorstwa św. Ludwika Marii Grignona de Montfort. Zafascynowany jego lekturą, po odpowiednim przygotowaniu, 31 stycznia 1939 r. ofiarował siebie Matce Bożej³. Latem 1940 r. zdecydował się zostać zakonnikiem⁴. 31 lipca 1941 r. roz-

Jana Moricová

Biskup Paweł Hnilica – gorliwy apostoł Fatimy

SALVATORIS MATER
18(2016) nr 1-4, 221-237

¹ Por. J. HNILICA, F. VNUK, *Ravol Hnilica, biskup umłčanej Cirkvi. I tom. 1921-1951*, Trnava 1992, 126.

² Por. TAMŻE, 46.

³ Por. TAMŻE, 35.

⁴ W tym celu napisał dwa identyczne listy z prośbą o informację i wysłał je do salezjanów i jezuitów. Ponieważ jezuita odpowiedział o dzień wcześniej, zdecydował się zostać jezuitą. Por. TAMŻE, 44.

począł nowicjat w Towarzystwie Jezusowym w Ruzomberku. Za zgodą przełożonego w uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP 8 grudnia 1941 r. ponownie oddał się Matce Bożej jako Jej niewolnik w duchu montfortiańskim, przy czym akt ofiarowania napisał własną krwią⁵. Pierwszą profesję zakonną złożył 31 lipca 1943 r.

27 czerwca 1945 r. zdał maturę i następnie podjął studia filozoficzne w Děčinie i Brnie (1945-1948). Ponieważ pragnął zostać misjonarzem w Rosji, za zgodą przełożonych w listopadzie 1948 r. rozpoczął naukę języka rosyjskiego na Wydziale Filozofii w Bratysławie⁶. Rok później podjął również studia teologiczne w Trnawie. Gdy na początku lat 50. reżim komunistyczny w Czechosłowacji twardo zaatakował Kościół katolicki, przeprowadzając w nocy z 13 na 14 kwietnia 1950 r. akcję jednoczesnego aresztowania i osadzenia w obozach internowania wszystkich zakonników, Pawła Hnilicę również internowano. Po kilku miesiącach został z obozu zwolniony, by razem z innymi młodymi zakonnikami rozpocząć zasadniczą służbę wojskową.

29 września 1950 r. przyjął święcenia kapłańskie, których potajemnie udzielił mu Robert Pobożny, biskup rożniawski, w tamtejszej kaplicy szpitalnej⁷. Tego samego dnia Paweł Hnilica ponownie ofiarował siebie Matce Bożej, odnawiając akt przymierza miłości z 1941 r. Maryi powierzył swoje kapłaństwo i przyrzekł pracować w Jej służbie⁸. Prymicye odbyły się również potajemnie 7 października 1950 r. w kościele parafialnym w Bzoviku, tylko w obecności rodziców i najbliższych krewnych. Datę prymicy – Święto Matki Bożej Różańcowej – wybrał ks. Paweł świadomie. Zwycięstwo wojsk chrześcijańskich pod Lepanto (1571) i rola modlitwy do Maryi w tym zwycięstwie wzmacniały w nim wiarę w ostateczny tryumf chrześcijaństwa, wbrew aktualnemu prześladowaniu Kościoła w Czechosłowacji⁹.

Z powodu nasilającego się prześladowania, w sytuacji gdy z diecezji biskupów słowackich pięciu było w więzieniu i trzech pod nadzo-

⁵ Por. TAMŻE, 127.

⁶ Por. TAMŻE, 67.

⁷ Warto nadmienić, że P. Hnilica był pierwszym z jezuitskich kleryków, którzy zostali tajnie wyświęceni. Dwa dni później (1 października) biskup Pobożny udzielił święceń kolejnym trzem jezuitom (Ján Korec, Pavol Horský, Anton Volek).

Dla ks. Hnilicy szczególne znaczenie miał fakt, że święcenia przyjął w święto liturgiczne św. Michała Archanioła. To, że wbrew prześladowaniu Kościoła w ogóle doszło do święceń, interpretował jako Boże zwycięstwo. Później słowa „Quis ut Deus” dodawały mu odwagi w trudnych sytuacjach i stały się jego zawołaniem biskupim. Por. TAMŻE, 127.

⁸ Por. TAMŻE.

⁹ Por. TAMŻE, 129.

rem politycznym, na podstawie wniosku wiceprowincjała jezuitów słowackich o. Macieja Marki i wbrew początkowym oporom Pawła Hnilicy¹⁰, 2 stycznia 1951 r., czyli w trzy miesiące od przyjęcia święceń kapłańskich, bp Robert Pobożny potajemnie udzielił mu sakry biskupiej¹¹. Pieczy duszpasterskiej nowego biskupa powierzył terytorium sięgające „od Pekinu przez Moskwę do Berlina”. Miał on nieść pomoc katolikom, których biskupi zostali pozbawieni możliwości wykonywania swoich zadań z powodu uwięzienia lub prześladowania¹². Biskup Pobożny poinformował też Pawła Hnilicę, że ma on uprawnienia do udzielania święceń kapłańskich, a w wypadku uwięzienia biskupa czy innych poważnych przeszkód może udzielać święceń biskupich¹³.

Z powodu działalności religijnej odkrytej przez służby bezpieczeństwa 22 sierpnia 1951 r. wydano nakaz aresztowania Pawła Hnilicy. Przez kilka miesięcy ukrywał się w różnych miejscach. Chociaż był gotów oddać swoje życie za wierność Chrystusowi i Kościołowi, decyzją rady, przełożonych zakonnych wyemigrował, by poinformować Watykan o trudnej sytuacji Kościoła w Czechosłowacji. Zamierzał jednak wrócić do ojczyzny¹⁴. 3 grudnia 1951 r. uciekł do Austrii. Następnego dnia po raz pierwszy w życiu publicznie odprawił Mszę świętą. Podczas sprawowanej liturgii zadawał sobie pytanie, czego Bóg od niego oczekuje. Zrozumiał, że jego posłannictwem jest działalność na rzecz prześladowanego Kościoła. *Odnovil svoje ofiarowanie Bogu i Matce Bożej i modlił się do Ducha Świętego, by nie zawiódł w tej posłudze*¹⁵. W Austrii, na podstawie decyzji przełożonych zakonnych, musiał najpierw uzupełnić studia teologiczne.

W maju 1952 r. na prośbę sekretarza nuncjatury apostolskiej w Wiedniu ks. Paweł Hnilica sporządził sprawozdanie o sytuacji Ko-

¹⁰ Paweł Hnilica, który wówczas nie skończył jeszcze 30 lat, czuł się niegodny i nieprzygotowany do pełnienia posługi biskupiej. Wiceprowincjał Marko, na mocy posłuszeństwa zakonnego, nakazał mu przyjęcie sakry, zostawiając ostateczną decyzję w tej sprawie bpowi Pobożnemu. Por. TAMŽE, 146.

¹¹ Święcenia odbyły się w suterenie szpitala w Rožniawie w obecności dwóch świadków (ks. Pavol Kafavský, ks. Vojtech Schmidt). Por. TAMŽE, 150.

¹² Por. TAMŽE, 152.

¹³ Dokładna liczba kapłanów, którym biskup Hnilica udzielił święceń, nie jest znana. Dla bezpieczeństwa wówczas nie sporządzano żadnych dokumentów i później w latach 90. biskup Hnilica już nie pamiętał tej liczby. Prawdopodobnie udzielił święceń 40 lub 50 klerykom. Por. TAMŽE, 164.

Jeśli chodzi o udzielenie sakry biskupiej, pierwszym biskupem wyświęconym przez Pawła Hnilicę był jezuita Jan Chryzostom Korec, który przyjął sakrę z posłuszeństwa władzom zakonnym 24 sierpnia 1951 r. Por. TAMŽE, 170-171.

¹⁴ Por. F. VNUK, *Pár slov ku slovenskému vydaniu*, w: A. MICHEL, *Náboženské problémy v krajine ovládané komunistami*, Trnava 2006, 18.

¹⁵ J. HNILICA, F. VNUK, *Pavol Hnilica I...*, 188.

ścioła w Czechosłowacji, które zostało przekazane do Watykanu¹⁶. Zapoznanie się z tą relacją przyczyniło się m.in. do zmiany postawy przełożonych wobec ks. Pawła. Latem 1952 mógł na stałe przenieść się do Rzymu i kontynuować studia teologiczne na Uniwersytecie Gregoriańskim¹⁷. W 1954 r. sporządził szczegółowe sprawozdanie o sytuacji Kościoła w Czechosłowacji dla watykańskiego Sekretariatu Stanu i generała jezuitów o. Jana B. Janssens, z którego 100-stronicowy wyciąg został później opublikowany¹⁸. Osiągając cel swojego wyjazdu, następnie zwrócił się do generała jezuitów z prośbą o zgodę na powrót na Słowację. Ponieważ generał nie chciał udzielić pozwolenia bez zgody papieża, Hnilica trzykrotnie zwracał się do Piusa XII z odpowiednią prośbą, ale pozwolenia nie otrzymał, gdyż, zdaniem papieża, bardziej potrzebna była jego obecność na Zachodzie¹⁹. W 1961 r. otrzymał obywatelstwo włoskie.

Informacja o godności biskupiej Pawła Hnilicy została podana do publicznej wiadomości 17 maja 1964 roku²⁰. Od tej pory mógł uczestniczyć w obradach soborowych nie tylko jako *peritus*, ale jako biskup. Razem z abpem Wojtyłą był członkiem komisji „Kościoł w świecie współczesnym”²¹. 26 września 1965 r. wystąpił na Soborze z przedłożeniem, wskazującym na konieczność zajmowania się przez Kościół problematyką ateizmu.

Podczas Soboru Watykańskiego II bp Hnilica bliżej poznał Stefana kard. Wyszyńskiego, który m.in. zaprosił go z wykładem o prześladowaniu Kościoła w Czechosłowacji do kolegium polskiego w Rzymie²². W latach następnych biskup Hnilica często jeździł do Polski. W 1976 r. spotkał się z kardynałem Wojtyłą w sprawie udzielania święceń kapłan-

¹⁶ Sprawozdanie posiadało około 50 stron. Por. J. HNILICA, F. VNUK, *Pavol Hnilica, biskup umłčanej Cirkvi. II tom. 1951-1995*, Trnava 1996, 31.

¹⁷ Por. TAMŻE, 33.

¹⁸ Chodzi o pozycję *La lutte du communisme athée contre l’Eglise dans un pays d’Europe Centrale*, wydaną w Rzymie pod pseudonimem A. Michel. Ze względów na bezpieczeństwo w książeczce nie wspomina się Słowacji, ani nie podaje się konkretnych miejsc i osób. Później tekst poprawiono, uzupełniono i wydano pod tytułem *Problemy religijne w ziemi rządzonej przez komunistów*. W ciągu czterech lat pozycja ta została przetłumaczona na 9 języków. W języku słowackim została wydana w 2006 r.

¹⁹ Por. TAMŻE, 39.

²⁰ Do tej pory występował jako zwykły jezuita. 17 maja 1964 r. papież Paweł VI przyjął Pawła Hnilicę na audiencji prywatnej i następnie opublikowano w „Acta Apostolicae Sedis” i „L’Osservatore Romano”, że chodziło o audiencję udzieloną biskupowi. Por. TAMŻE, 72.

²¹ Por. TAMŻE, 188.

²² Por. TAMŻE, 184.

skich kandydatom ze Słowacji, którzy tajnie studiowali teologię w Kościele podziemnym²³. Święceń tych udzielał również Prymas Tysiąclecia²⁴. Dzięki życzliwej i ofiarnej pomocy Polaków bp Hnilica organizował też przesyłanie literatury religijnej na Słowację²⁵. Latem 1978 r. odbyła się jedna z jego ostatnich podróży do Polski, gdyż z powodu nacisku ze strony władz czechosłowackich konsulat polski w Rzymie później odmawiał mu udzielenia wizy²⁶. W 1980 r., mimo że miał wymagane dokumenty, zatrzymano bpa Hnilica na lotnisku w Warszawie i wydalono z Polski, przeciw czemu ostro protestował kardynał Wyszyński²⁷.

Chociaż bp Paweł Hnilica oficjalnie nie został mianowany wikariuszem apostołskim dla słowackich katolików obrządku łacińskiego na Zachodzie, praktycznie wykonywał tę posługę ponad dwadzieścia lat. Oprócz działalności duszpasterskiej szeroko rozwinął działalność charytatywną. Już bowiem podczas przyjmowania sakry biskupiej w szczególny sposób uświadomił sobie, że do zadań biskupa należy troska o ubogich i cierpiących²⁸. Początkowo sam, później w ścisłej współpracy z Werenfriedem van Straatenem, założycielem Kirche in not, organizował pomoc dla emigrantów przybyłych z państw komunistycznych do Niemiec, Austrii i Włoch²⁹. W okresie komunistycznym znacząca była też jego różnorodna pomoc dla pielgrzymów słowackich w Wiecznym Mieście.

Po upadku systemu komunistycznego w Czechosłowacji bp Hnilica kontynuował swoją działalność duszpasterską, skupiając się przede wszystkim na apostołacie fatimskim i szerzeniu orędzia o Bożym Miłosierdziu. Zmarł w wieku 85 lat (8 października 2006 r.). Jego szczątki doczesne złożono w krypcie katedry pw. św. Jana Ewangelisty w Trnawie.

²³ Por. TAMŻE, 185.

²⁴ Por. P. HNILICA, F. VNUK, *Rozhovory o ľudoch, udalostiach a Božej dobrote*, Bratislava 2001, 153.

²⁵ Książki były wysyłane z Rzymu, gdzie znajdowało się wydawnictwo słowackie, do Polski, skąd były przesyłane lub przenoszone przez zieloną granicę na Słowację. Głównymi współpracownikami bpa Hnilicy w Polsce byli księża Stanisław Ługowski i Jerzy Bors. Spośród księży słowackich: Dominik Kafata i Šebastián Košút (do 1980 r. wikary w Warszawie). W działalność włączył się też ks. Jan S. Gajek MIC. Por. J. HNILICA, F. VNUK, *Pavol Hnilica II...*, 233-234.

²⁶ Por. TAMŻE, 185.

²⁷ Milicja polska działała w ścisłej współpracy z czechosłowackimi służbami bezpieczeństwa, którym przeszkadzała działalność bpa Hnilicy na rzecz Kościoła podziemnego. Por. TAMŻE, 235.

²⁸ Por. TAMŻE, 201.

²⁹ Por. TAMŻE, 201-202; zob. też P. HNILICA, F. VNUK, *Rozhovory...*, 23-34.

2. Wątek fatimski w życiu i działalności biskupa Hnilicy

Od wczesnej młodości Paweł Hnilica pragnął zostać misjonarzem w Rosji. *Nie wiem dokładnie, skąd wzięło się we mnie to pragnienie*³⁰. Gdy później dowiedział się o rzymskim Kolegium Russicum prowadzonym przez jezuitów i przygotowującym kapłanów do pracy w Rosji, jeszcze bardziej zapragnął podjęcia działalności w tym kraju³¹. W dniu jego obłóczyn zakonnych (12 sierpnia 1941 r.) niespodziewanie przybył do Ružomberku ówczesny rektor Russicum o. Vendelín Javorka, który odprawił dla nowicjuszy Mszę świętą w obrządku wschodnim i mówił o potrzebie podjęcia pracy apostołskiej w Rosji.

Chociaż pierwsze informacje o objawieniach fatimskich pojawiły się w prasie słowackiej w latach 30., więcej uwagi poświęcono im dopiero w 1942 r. w związku z zawierzeniem świata Niepokalanemu Sercu Maryi dokonany przez papieża Piusa XII. Do szerzenia kultu przyczyniło się też słowackie tłumaczenie książki „Cuda Fatimskie” autorstwa profesora Fonsecy. Z niej o orędziu fatimskim dowiedział się też ówczesny nowicjusz Paweł Hnilica³². Jeszcze większe wrażenie wywarła na nim homilia wygłoszona z okazji święta Niepokalanego Poczęcia NMP 8 grudnia 1942 r. w Ružomberku poświęcona m.in. orędziu fatimskiemu. Od tej pory zaczął modlić się w intencji nawrócenia Rosji³³.

Będąc w obozie internowania (1950) i widząc szeroki zakres prześladowania Kościoła w Czechosłowacji, młody jezuita Hnilica uświadomił sobie, że doszło do wypełnienia się słów Matki Bożej z Fatimy o szerzeniu się błędnej nauki i bezbożnej propagandy rozprzestrzenionej z Rosji do innych państw oraz o prześladowaniu Kościoła, przy czym do pierwszych ofiar tego prześladowania należeli internowani zakonnicy³⁴.

Po ucieczce z Czechosłowacji bp Hnilica przez modlitwę, rozważanie i studium jeszcze bardziej zgłębiał tematykę fatimską. W 1954 r. spotkał się z Chiarą Lubich, założycielką Ruchu Focolari. Z jego inicjatywy 22 sierpnia 1954 r. doszło do poświęcenia focolarów, czyli Chiarę i jej bliskich współpracowników, Niepokalanemu Sercu Maryi. Następnie 29 sierpnia 1954 r., nawiązując do orędzia fatimskiego, złożono przysięgę służby na rzecz nawrócenia Rosji. *W duchu Chrystusowej modlitwy, «aby wszyscy byli jedno», wytyczyliśmy sobie za pierwszy i naj-*

³⁰ P.M. HNİLICA, *Fatimské posolstvo a Božie milosrdenstvo*, Piešťany, 2013, 99.

³¹ Por. TAMŽE.

³² Por. J. HNİLICA, F. VNUK, *Ravol Hnilica II...*, 100.

³³ Por. TAMŽE.

³⁴ Por. TAMŽE.

bliższy cel naszego apostołstwa nawrócenie Rosji i nawrócenie komunistów³⁵. 31 sierpnia 1954 r., zgodnie ze zwyczajem focolarów, bp Paweł otrzymał od Chiary nowe imię – Maria. Od tej pory zaczął podpisywać się „Paweł M(aria) Hnilica”³⁶.

Ksiądz Paweł Hnilica po raz pierwszy pielgrzymował do Fatimy w maju 1963 r., gdyż wcześniej Portugalia nie udzielała wiz obywatelom z państw bloku sowieckiego³⁷. Po raz kolejny przybył do Fatimy w maju 1967 r. z okazji pielgrzymki papieża Pawła VI. Podczas kilkudniowego pobytu spotkał się m.in. z Joao Pereira Venancio, ówczesnym biskupem z Leirii, z którym sporo dyskutował o problemie systemu komunistycznego i jego doktrynie, stwierdzając, że *komunizm jest chorobą, Fatima lekarstwem. Podobnie jak lekarstwo, które działa skutecznie tylko na pewną chorobę, tak w wypadku komunizmu należało stosować lekarstwo przepisane przez Matkę Bożą w Fatimie w 1917 r., gdy choroba komunizmu była jeszcze tylko w pierwszym stadium swojej inkubacji*³⁸.

13 maja 1967 r. bp Hnilica spotkał się z siostrą Łucją, siedział blisko niej podczas uroczystej liturgii sprawowanej przez papieża Pawła VI. Wówczas zapytał ją o najistotniejszą część orędzia fatimskiego. Zdaniem siostry Łucji, główna idea przesłania fatimskiego została wyrażona już podczas pierwszego objawienia, gdy *Matka Boża zwróciła się do nas z pytaniem, czy jesteśmy gotowi przyjąć wszystkie krzyże i cierpienia, które Pan Bóg nam ześle i ofiarować je za nawrócenie i zbawienie grzeszników*³⁹. Jak później stwierdził bp Hnilica, chodziło właściwie o współpracę z Bożym dziełem zbawczym: *Bóg nas potrzebuje jako współpracowników swojego wielkiego dzieła odkupienia i ratunku dusz*⁴⁰.

Po powrocie z Fatimy bp Hnilica otrzymywał liczne zaproszenia, przede wszystkim z Niemiec i Włoch, z prośbą o wygłoszenie wykładów lub homilii poświęconych tematyce fatimskiej⁴¹. Zapraszały go nie tylko

³⁵ P. HNILICA, F. VNUK, *Rozhovory...*, 44.

³⁶ Por. P. HNILICA, F. VNUK, *Rozhovory...*, 44-46. W następnych latach bp Hnilica utrzymywał intensywne kontakty z Chiara Lubich i w rozmaity sposób wspierał Ruch Focolari. W związku ze wspomnianym poświęceniem należy dodać, że później w duchowości maryjnej Ruchu nie kontynuowano wątku fatimskiego i skupiono się bardziej na budowaniu jedności tak z osobami należącymi do innych Kościołów chrześcijańskich, jak też z osobami o przekonaniach niereligijnych.

³⁷ Por. J. HNILICA, F. VNUK, *Pavol Hnilica II...*, 101.

³⁸ TAMŻE, 103.

³⁹ P.M. HNILICA, *Fatimské posolstvo...*, 17.

⁴⁰ TAMŻE.

⁴¹ Jak podano wyżej, podczas Mszy świętej sprawowanej przez Pawła VI bp Hnilica siedział blisko siostry Łucji. Gdy podczas Komunii papież gestem zaprosił ją, by podeszła do niego i przyjęła Komunię świętą z jego rąk, siostra się zmieszała. Wówczas biskup Hnilica wziął ją za ramię i przyprowadził do papieża. Podobna sytuacja potoczyła się po Mszy św., gdy papież, udzielający błogosławieństwa apostołskiego

stowarzyszenia maryjne, ale też biskupi i organizatorzy różnych pielgrzymek⁴². Joseph Höffner, biskup diecezji Münster, z którym Paweł Hnilica przyjaźnił się już od kilku lat, zwrócił się do niego z prośbą o dokonanie aktu poświęcenia jego diecezji Niepokalanemu Sercu Maryi⁴³.

Z kolei, gdy bp Hnilica wrócił z Fatimy w 1967 r., rozwinął inicjatywę nazwaną „Pro fratribus”⁴⁴. Chodziło o ruch o charakterze maryjnym i misyjnym, którego celem była modlitwa w intencji powołań do pracy misyjnej w Rosji i państwach komunistycznych, przybliżenie problematyki prześladowania tam chrześcijan mieszkańcom Zachodu oraz niesienie prześladowanym pomocy duchowej i materialnej⁴⁵. Na Wielkanoc 1969 r. wydano pierwszy numer biuletynu zatytułowanego „Pro fratribus”. Od 1988 r. istniało sześć jego wersji językowych, przy czym rocznie wydawano ponad milion egzemplarzy⁴⁶.

8 grudnia 1989 r. bp Hnilica spotkał się z członkami wspólnoty maryjnej założonej w Austrii z inicjatywy księży Józefa Seidnitzera i Gebharda Paula Sigla w 1970 roku⁴⁷. Uświadomił sobie bliskość duchowości i identyczność celów, do których dążyła ich wspólnota oraz założony przez niego ruch „Pro fratribus”. 14 sierpnia 1992 r. doszło do połączenia obu wspólnot w formie prywatnego stowarzyszenia wiernych pod nazwą „Pro Deo et fratribus – Rodzina Maryi Współdopicieli”⁴⁸. Odpowiedni dekret wydał Eduard Kojnok, biskup rożniawski. 8 grudnia 1992 r. w Fatimie zostało wyświęconych pierwszych pięciu kapłanów i jeden diakon z wymienionego stowarzyszenia⁴⁹. Na pra-

zgrupowanym wiernym, zaprosił siostrę Łucję, by stanęła obok niego. Biskup Hnilica znów przyprowadził ją do Pawła VI i na zrobionym zdjęciu stoi obok niej. Ponieważ zdjęcie opublikowały media światowe, biskup Hnilica stał się bardziej znany i popularny. Por. J. HNILICA, F. VNUK, *Ravol Hnilica II...*, 105.

⁴² Por. TAMŻE, 108.

⁴³ Por. TAMŻE.

⁴⁴ Nazwa zainspirowana tekstem biblijnym 1 J 3, 16: *Po tym poznaliśmy miłość, że On oddał za nas życie swoje. My także winniśmy oddać życie za braci (łac. pro fratribus).*

⁴⁵ Por. TAMŻE, 138-139. Warto nadmienić, że w działalność ruchu z wielkim zaangażowaniem włączył się polski dziennikarz hr. Witold Laskowski.

⁴⁶ Por. TAMŻE, 140-142.

⁴⁷ Por. TAMŻE, 287.

⁴⁸ Por. TAMŻE, 288. Aktualnie wspólnota nosi nazwę Rodzina Maryi, w języku słowackim: Rodina Panny Márie. [Tytuł „Maryja jako Współdopicieli” nie został przyjęty przez Sobór Watykański II i negatywne stanowisko względem niego zajęła Papieska Międzynarodowa Akademia Maryjna – przyp. red.]

⁴⁹ Datę i miejsce zasugerowała wizjonerka Ida Peerdeman. Por. P. HNILICA, F. VNUK, *Rozhovory...*, 222.

Od 22 maja 2008 r. kapłani należą do stowarzyszenia kleryckiego nazwanego Dzieło Jezusa Arcykapłana (Opus J. S. S.) i zatwierdzonego przez Kongregację ds. Duchowieństwa na prawie papieskim.

wie papieskim stowarzyszenie zostało zatwierdzone 25 marca 1995 r., do uchwalenia zaś jego statutów przez Papieską Radę do spraw Świeckich doszło 25 marca 2004 r.

Biskup Hnilica do największych cudów, „największych ingerencji Boga”⁵⁰ w dzieje XX wieku zaliczał upadek komunizmu i zmiany polityczne, jakie nastąpiły w Europie w 1989 roku⁵¹. Twierdził, że upadek komunizmu mógł zaskoczyć tylko tych, którzy interpretują dzieje świata wyłącznie z punktu widzenia nauk politycznych i ekonomicznych. Wskazywał na konieczność rozpatrywania historii „sub specie aeternitatis”, ponieważ Bóg jest Panem dziejów. *Moja pewność, że komunizm upadnie, polegała na obietnicach Matki Bożej Fatimskiej, że «Rosja się nawróci», jeśli zostaną spełnione pewne wymagania, ujęte w «orędziu fatimskim»*⁵².

23 grudnia 1989 r., kiedy po 38 latach bp Hnilica przybył na Słowację, w rozmowie z biskupem Korcem stwierdził, że należy dziękować Matce Bożej, ponieważ *dzięki Jej pomocy niebiańskiej dzieło szatańskie runęło bez rozkładu społeczeństwa i przelewu krwi*⁵³. Chociaż bp Hnilica utożsamiał się z opinią Piera Luigiego Zampettiego, zdaniem którego poświęcenie Rosji odegrało decydującą rolę przy upadku systemu komunistycznego w bloku sowieckim, dodawał, że do upadku przyczyniły się również modlitwy wiernych i przede wszystkim cierpienie i krew męczenników⁵⁴.

3. Idee przewodnie nauczania i duchowości

Biskup Hnilica zapytany o znaczenie i istotę przesłania fatimskiego, odpowiedział: *Moim zdaniem jest to wezwanie Matki Bożej do codziennej modlitwy różańca świętego, wezwanie do pokuty, do modlitwy za grzeszników, do czci Jej Niepokalanego Serca oraz wezwanie do poświęcenia Rosji Jej Niepokalanemu Sercu*⁵⁵. Jego zdaniem w Fatimie Matka Boża przedstawiła Boży plan ratunku świata przed kataklizmem XX wieku⁵⁶.

⁵⁰ P.M. HNILICA, *Milostou Božou zdošená*, Bratislava 2006, 126.

⁵¹ Por. TAMŻE, 125-126.

⁵² P. HNILICA, F. VNUK, *Rozhovory...*, 147.

⁵³ J. HNILICA, F. VNUK, *Pavol Hnilica II...*, 256.

⁵⁴ Por. P. HNILICA, F. VNUK, *Rozhovory...*, 160161.

⁵⁵ P.M. HNILICA, *Fatimské posolstvo...*, 57.

⁵⁶ Por. TAMŻE, 63.

3.1. Konieczność poświęcenia Rosji Niepokalanemu Sercu Maryi

Paweł Hnilica podkreślał szczególne znaczenie poświęcenia Rosji Matce Bożej i w różnorodny sposób starał się przyczynić do jego realizacji. Prośbę Maryi o poświęcenie Rosji interpretował w sensie dosłownym, tzn. w odpowiednim akcie powinno być użyte słowo „poświęcenie” i konsekracja powinna dotyczyć Rosji. Jego zdaniem bowiem Rosja ma specjalne miejsce w Niepokalanym Sercu Maryi i w Bożych planach zostało jej powierzona szczególne zadanie⁵⁷.

Był przekonany, że ludzkość mogła zostać uratowana przed drugą wojną światową i przed rozprzestrzenieniem się komunizmu w Europie i Azji. *Kluczem do uratowania świata było wezwanie Matki Bożej do poświęcenia Rosji Jej Niepokalanemu Sercu*⁵⁸. Zaniedbaniem, które według bpa Hnilica miało tragiczne skutki, było niewypełnienie przez papieża i biskupów całego świata prośby o dokonanie kolegialnego poświęcenia Rosji, zgodnie z kolejnymi objawieniami Matki Bożej siostrze Łucji, jakie miały miejsce 10 grudnia 1925 r. w Pontevedra oraz 13 czerwca 1929 r. w Tuy⁵⁹. Miliony poległych i zabitych, olbrzymie szkody materialne i duchowe poniesione wskutek drugiej wojny światowej, szerzenie ateizmu i komunizmu w Związku Radzieckim i państwach znajdujących się pod jego wpływem. Tego wszystkiego można było uniknąć, wypełniając wezwania z Fatimy. *Bóg ponownie zaproponował nam pomoc i my ponownie nie chcieliśmy jej przyjąć*⁶⁰, z bólem stwierdził bp Hnilica.

4 listopada 1981 roku bp Hnilica został przez kardynała Wyszyńskiego zaproszony na obiad do Kolegium Polskiego w Rzymie, podczas którego, z inicjatywy Prymasa Tysiąclecia, rozmawiali o dokonaniu aktu poświęcenia Rosji Niepokalanemu Sercu Maryi przez papieża Jana Pawła II⁶¹. *Nie wiem, czy było to wynikiem owej rozmowy, ale o miesiąc później, w święto Niepokalanego Poczęcia (8 grudnia 1981 r.) Jan Paweł II dokonał prywatnego aktu poświęcenia w bazylice Santa Maria Maggiore. Nie użył jednak wyrażenia „poświęcam Tobie”, lecz wyrażenia „zawierzam Tobie”*⁶².

Gdy w grudniu 1983 r. Jan Paweł II informował o swoim zamiarze kolegialnego zawierzenia świata Niepokalanemu Sercu Maryi, bp Hnilica

⁵⁷ Por. TAMŻE, 59.

⁵⁸ P.M. HNILICA, *Milostvou Božou...*, 76.

⁵⁹ Por. TAMŻE.

⁶⁰ TAMŻE, 77.

⁶¹ P. HNILICA, F. VNUK, *Rozhovory...*, 154.

⁶² TAMŻE.

ca postanowił, że on także dokona aktu poświęcenia na terytorium swojej „diecezji”, sięgającej „od Pekinu przez Moskwę do Berlina”. Po długiej modlitwie zdecydował się podjąć ryzykowną podróż do Moskwy, informując o tym Jana Pawła II i prosząc o jego błogosławieństwo⁶³. Ponieważ bp Hnilica do Związku Radzieckiego jechał z Indii, gdzie spotkał się z Matką Teresą, poinformował ją o swoim zamiarze i prosił o modlitwę w intencji Rosji⁶⁴.

W dniach 24 i 25 marca 1984 r., czyli w okresie, gdy papież Jan Paweł II wraz z biskupami całego świata zawierali ludzkość Niepokalanemu Sercu Maryi, bp Paweł Hnilica znajdował się w Moskwie. W sobotę, 24 marca, wraz ze swoim sekretarzem ks. Leo Maasburgiem udał się niby jako turysta na zwiedzanie Kremla⁶⁵. Będąc w Soborze Zaśnięcia NMP potajemnie odprawił Mszę świętą i dokonał aktu poświęcenia⁶⁶. Po Mszy włożył pod katedrę mały cudowny medalik, który otrzymał od Matki Teresy. *Gdy wychodziliśmy z Kremla, czulem się jak przemieniony. Doświadczylem mocy Bożej. Uświadomiłem sobie, że od dziś poświęcona Rosja należy do Matki Bożej i Ona wyzwoli ją z mocy szatana*⁶⁷.

Biskup Hnilica wskazywał na ścisły związek pomiędzy dokonaniem poświęcenia Rosji Niepokalanemu Sercu Maryi (25 marca 1984 r.) i wydarzeniami, które rozpoczęły się wyborem M. Gorbaczowa (1985) i które sięgnęły swój szczyt w upadku systemu komunistycznego w Europie w 1989 r. W związku z tym zastanawia jego późniejsze przekonanie o niewystarczalności dokonanego aktu. Zdaniem bpa Hnilicy, w 1984 r. część biskupów nie zjednoczyła się z papieżem Janem Pawłem II i z różnych powodów nie dokonała aktu poświęcenia. Nie podzielał więc zdania siostry Łucji, według której *Ojciec Święty uczynił wszystko, co było konieczne, a Pan Bóg jest zadowolony*⁶⁸. Biskup Hnilica uważał, że chociaż dokonane poświęcenie było ważne, nie było wystarczające i pełne⁶⁹. Postulował więc jego odnowienie, które zostałyby dokonane przez papieża i wszystkich biskupów lub przynajmniej przez

⁶³ Por. P.M. HNILICA, *Fatimské posolstvo...*, 100-101.

⁶⁴ Por. TAMŻE, 125.

⁶⁵ Chociaż na początku wizyty musieli oddać torby do przechowalni bagażu, pozwolono mu jednak na zostawienie torebki na dokumenty zawieszanej na szyi. W niej znajdował się metalowy pojemnik na leki, w którym było wino z kroplą wody oraz woreczek z hostiami. Por. TAMŻE, 147.

⁶⁶ Odpowiednie teksty mszalne oraz tekst poświęcenia miał wklejone do komunistycznego dziennika Prawda. Oparty o katedrę patriarszą udawał, że czyta gazetę. Por. P. HNILICA, F. VNUK, *Rozhovory...*, 158-159.

⁶⁷ TAMŻE, 159.

⁶⁸ TAMŻE, 188, por. też P.M. HNILICA, *Fatimské posolstvo...*, 159.

⁶⁹ P. HNILICA, F. VNUK, *Rozhovory...*, 188.

ich zdecydowaną większość. Ubolewał nad, jego zdaniem, niską liczbą biskupów (koło 1500) obecnych na Mszy świętej sprawowanej 8 października 2000 r. w Rzymie i związanej z Jubileuszem Biskupów, na zakończenie której po raz kolejny odmówiono wspólnie akt zawierzenia Niepokalanemu Sercu Maryi⁷⁰.

Chociaż częściowo już doszło do spełnienia przepowiedni zawartych w orędziu fatimskim, zdaniem bpa Hnilicy jest ono nadal aktualne z powodu nowych zagrożeń, do których zalicza się: konsumpcjonizm, materializm, ateizm, szerzenie się sekt, powszechne odstępstwo od wiary chrześcijańskiej itp.⁷¹.

Jeśli chodzi o nawrócenie Rosji, bp Hnilica interpretował je w sensie dosłownym. Uważał, że *do nawrócenia Rosji dojdzie tak, jak do nawrócenia Afryki: powinniśmy wysłać tam misjonarzy, powinniśmy ich wspierać modlitwą i dobrymi uczynkami. Wszyscy czciciele maryjni powinni włączyć się w tę działalność, ponieważ Rosja poświęcona Matce Bożej znajduje się w Jej Niepokalanym Sercu. Gleba jest przygotowana, brakuje tylko robotników, którzy pracowaliby na niej, by przyniosła obfite plony*⁷². W związku z jego rozumieniem nawrócenia Rosji można domniemywać, że chodziło mu o podjęcie działalności misyjnej ukierunkowanej na szerzenie wiary katolickiej wśród niewierzących.

Ciekawe jest przekonanie bpa Hnilicy, że *zwycięstwo Niepokalanego Serca Maryi zostanie zakończone wtedy, gdy dojdzie do pojednania dwóch kościołów siostrzanych, katolickiego i prawosławnego*⁷³. Ponieważ uważał, że pierwszym warunkiem zjednoczenia jest wzajemna miłość, wyrażana przez konkretne czyny, osobiście włączył się w niesienie pomocy duchowej i materialnej obywatelom byłego Związku Radzieckiego. Z tego też powodu jego synowie i córki duchowe aktualnie prowadzą działalność charytatywną w Rosji i Kazachstanie. Przez podejmowanie uczynków miłosierdzia pragną przyczynić się do jedności katolików i prawosławnych.

3.2. Współpraca z Chrystusowym dziełem zbawczym według wzoru Współodkupicielki

Zdaniem biskupa Hnilicy orędzia prawie wszystkich mariofanii można streścić słowami: nawrócenie, pokuta, modlitwa. Jak podaje, są to

⁷⁰ Por. TAMŻE.

⁷¹ Por. TAMŻE, 168.

⁷² P.M. HNILICA, *Fatimské posolstvo...*, 159–161.

⁷³ P. HNILICA, F. VNUK, *Rozhovory...*, 204.

właściwie środki prewencyjne przed chorobami danej epoki, które pomagają chrześcijanom żyć w duchu błogosławieństw. *Objawienia są dziełem Bożym dla ożywienia Kościoła przez Maryję. Przez Jej mocne wstawiennictwo za nas w niebie oraz przez Jej objawienie się zwykłymi śmiertelnikom na ziemi. Objawienia maryjne są dzisiaj już całkiem naturalną częścią życia Kościoła, są znakiem zawsze obecnej pomocy naszego Ojca niebieskiego, naszej Matki niebieskiej oraz całej wspólnoty świętych*⁷⁴.

Biskup Hnilica podkreślał, że orędzie fatimskie nie jest monotematyczne i że nie można go ograniczać tylko do poświęcenia Rosji. Bardzo bliskie było mu wezwanie do modlitwy o nawrócenie grzeszników oraz do ponoszenia ofiar i zadośćuczynienia za grzechy. Pragnął *dopełniać braki udreń Chrystusa dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół* (1 Kol 1, 24). Był zachwycony ideą, że Bóg włącza człowieka do swojego planu zbawczego i daje mu przywilej współpracy z Chrystusem, Głową Ciała Mistycznego i Odkupicielem człowieka, do tego stopnia, że czyni go narzędziem dla zbawienia innych⁷⁵. Zapytany o znaczenie trzeciej tajemnicy fatimskiej dla nowego tysiąclecia, nadmienił, że został wzruszony obrazem dwóch aniołów zbierających krew męczenników: *Jak krew Pana Jezusa odkupiła cały świat z niewoli grzechu, tak też krew męczenników naszych czasów odkupuje z niewoli grzechu dusze współczesnego świata* [...]. *My, Kościół pielgrzymujący na ziemi, powinniśmy nasze codzienne zmagania i cierpienia rozumieć w tym znaczeniu, że im bardziej uczestniczymy w śmierci Pana Jezusa na krzyżu, tym bardziej jesteśmy współodkupicielami razem z Nim i nasza krew – to znaczy nasze cierpienie, nasza pokuta, nasze ofiary za grzeszników – będą przyczynkiem do ostatecznego zwycięstwa Niepokalanego Serca*⁷⁶.

Jego zdaniem, *częścią tego zwycięstwa będzie też powszechne i oficjalne uznanie prawdy, że Maryja jest Współodkupicielką, Pośredniczką i Orędowniczką*⁷⁷. Jak pisał, zanim dojdzie do ogłoszenia piątego dogmatu, należy posłusznie przyjmować stanowisko Urzędu Nauczycielskiego

⁷⁴ P.M. HNILICA, *Milostou Božou...*, 66-67.

⁷⁵ R. SARKA, zastanawiając się nad szczególną rolą cierpienia w życiu kapłana, pisze: *Křiz sa poslušnosti naučil skrze utrpenie (Hebr 2, 18; 5, 18). Křiz rastie v tejto poslušnosti často aj cez utrpenie, ktoré mu prináša Cirkev. Je treba prosiť o silu trpieť pre Cirkev, s Cirkvou, ale mať silu vedieť trpieť aj od Cirkvi*. TENZE, *Ezoterizmus a teológia*, Prešov 2015, 110.

⁷⁶ P.M. HNILICA, *Fatimské posolstvo...*, 73.

⁷⁷ TENZE, *Milostou Božou...*, 37. Uzasadniając swoje głębokie przekonanie o współodkupieńczej roli Matki Bożej w dziejach zbawienia, biskup Paweł powoływał się m.in. na słowa siostry Łucji zawarte w książce „Apele orędzia fatimskiego” (2001), w której wizjonerka osiem razy nazywa Maryję „Współodkupicielką rodzaju ludzkiego”. Por. TAMZE, 34.

Kościola i włączyć się do walki o zwycięstwo Niepokalanego Serca Maryi bardziej przez intensywną modlitwę, niż przez zbieranie podpisów pod odpowiednią petycją⁷⁸.

Biskup Hnilica uważał, że kontynuacją objawień fatimskich były objawienia Matki Bożej holenderskiej mistyczce Idzie Peerdeman, które miały miejsce w latach 1945-1959 w Amsterdamie⁷⁹. *Amsterdam, podobnie jak Fatima, jest lekarstwem dla naszych czasów. Chrystus pragnie, aby owoce jego zwycięstwa na Kalwarii – łaska, odkupienie i pokój – przysłyły do nas przez wyciągnięte ręce Jego świętej Matki*⁸⁰. Jego zdaniem, istota orędzia amsterdamskiego nie jest nowa, ale językiem dzi-

⁷⁸ Reagując na fakt, iż komisja PAMI podczas kongresu mariologicznego w Częstochowie (1997) negatywnie ustosunkowała się do prób o ogłoszenie piątego dogmatu oraz że w „L'Osservatore Romano” następnie opublikowano obszerny komentarz z identycznym podejściem do ogłoszenia dogmatu, bp Hnilica wskazuje cztery argumenty swojego przeciwnego stanowiska: 1) nie chodzi o oficjalne stanowisko Stolicy Apostolskiej; 2) dokument PAMI nie odzwierciedla szeregu rozmaitych opinii istniejących w PAMI na dany temat; 3) podana argumentacja nie jest przekonująca; 4) wśród autorów dokumentów PAMI był tylko jeden z Ameryki Południowej (Miquel A. Delgado) i nie było żadnego z Afryki, przy czym ponad połowa katolików na świecie zamieszkuje wspomniane kontynenty i odznacza się żywą pobożnością maryjną. Biskup Hnilica traktował więc stanowisko PAMI tylko jako przyczynek do dyskusji, którego nie należy przeceniać. Ciekawy wydaje się fakt, że słowacki biskup zachwyca się VIII rozdziałem Konstytucji dogmatycznej o Kościele, ubolewając nad tym, że współcześni teologowie nie poświęcają mu odpowiedniej uwagi oraz że jako streszczenie swojego rozumienia roli Maryi jako Współodkupicielki podaje nr 61 *Lumen gentium*. Por. P.M. HNILICA, *Milost'ou Božou...*, 37, 54-56. [Na temat tytułu Maryi jako Współodkupicielki zob.: J. MAJEWSKI, *Trynitarna struktura „piątego dogmatu maryjnego”: rozważania na marginesie lektury książki M. Miravalle'a „Mary – Coredeмпrix, Mediatrix, Advocate”*, „Salvatoris Mater” 2(2000) nr 3, 419-435; W. ZYCINSKI, *Maryja jako Współodkupicielka we współczesnych kontrowersjach mariologicznych*, „Polonia Sacra” 20(1998) nr 2, 265-273; D. MASTALSKA, *Stabat Mater Dolorosa. Uwagi o znaczeniu cierpień Maryi pod krzyżem w dziele Odkupienia*, „Salvatoris Mater” 3(2001) nr 3, 47-88; B. KOCHANIEWICZ, *Piąty dogmat maryjny? Uwagi na marginesie nowej książki Marka Miravalle'a*, „Salvatoris Mater” 3(2001) nr 3, 312-324; W. SIWAK, *Problem „współodkupicielstwa” Maryi w nauczaniu Jana Pawła II*, „Salvatoris Mater” 5(2001) nr 3, 141-165 – red.].

⁷⁹ Gdy podczas spotkania z emigracją słowacką w Holandii zapytano go o jego zdanie na temat objawień w Amsterdamie, zdecydował się wykorzystać pobyt w tym kraju i odwiedzić wizjonerkę Idę Peerdeman. Po raz pierwszy spotkali się w 1968 r. W sumie doszło do 12 lub 15 spotkań.

Biskup Hnilica był od początku przekonany o autentyczności objawień w Amsterdamie. Uzasadniał to m.in. wypełnieniem się niektórych przepowiedni np. zapowiedzi daty śmierci papieża Piusa XII z 19 lutego 1958 r., czyli osiem miesięcy przed jej nastąpieniem. W związku z przepowiedniami, do wypełnienia których nie doszło, np. ogólnościatowa katastrofa zapowiedziana 26 grudnia 1947 r., biskup Hnilica tłumaczył, że chodziło o przestrożę. Por. TAMŻE, 87-88, 98-100, 107.

Należy dodać, że nadprzyrodzony charakter objawień amsterdamskich został uznany przez Josepha Punta, biskupa diecezji Haarlem-Amsterdam, 31 maja 2002 r.

⁸⁰ TAMŻE, 108.

siejszych czasów wyraża prawdę o roli Maryi w dziejach zbawienia, będąc jak gdyby „aggiornamentem maryjnym”⁸¹.

Zalecany w objawieniach tytuł „Matka wszystkich narodów” wydał się biskupowi Hnilicy czymś oczywistym, gdyż, jak wyjaśniał, wynika z duchowego macierzyństwa Maryi ustanowionego pod krzyżem, z Chrystusowego nakazu głoszenia Ewangelii wszystkim narodom oraz ze słów Maryi o tym, że błogosławić Ją będą wszystkie pokolenia (por. Łk 1, 48)⁸². Jego duchowości odpowiadały też kolejne tytuły stosowane w objawieniach amsterdamskich, np. podczas objawienia z 31 maja 1955 r. Matka Boża przedstawiła się jako Współodkupicielka, Pośredniczka⁸³ i Orędowniczka⁸⁴. Znajomość orędzia amsterdamskiego jeszcze bardziej pobudziła biskupa Hnilicę do szerzenia czci dla Maryi jako Współodkupicielki, zwłaszcza że według objawień prawda ta zostanie ogłoszona jako ostatni dogmat maryjny⁸⁵.

4. Zakończenie

Biskup Hnilica był osobowością charyzmatyczną. W trudnych czasach komunizmu starał się odczytać znaki czasu i szukać odpowiednich sposobów duszpasterstwa. Był bardziej praktykiem niż teoretykiem, rozwijał przede wszystkim teologię serca (*theologia cordis*). Jego spuścizna literacka to przede wszystkim wywiady udzielone w okresie po upadku komunizmu. Na ich podstawie można stwierdzić, że odznaczał się wyjątkowym nabożeństwem do Matki Bożej. Bardzo poważnie traktował swoje poświęcenie się Maryi w duchu montfortiańskim. Gdy bliżej zapoznał się z treścią objawień fatimskich, zaczął modlić się w zalecanych intencjach i jeszcze bardziej pragnął podjęcia działalności na rzecz nawrócenia Rosji. Stał się autentycznym apostołem orędzia fatimskiego. Chodziło przede wszystkim o jego homilie, wykłady i spotkania po-

⁸¹ TAMŻE, 92.

⁸² Interpretację tekstu Łk 1, 48 zob. P. FARKAŠ, *Naratívne umenie evanjelistu Lukáša*, Bratislava – Nitra 2007, 45-48.

⁸³ W związku z tytułem „Pośredniczka” A. Adam zwraca uwagę, że *je nevyhnutné uvedomiť si, formovať veriacich ľudí, aby Máriino prostredníctvom bolo tou pravdou, v ktorej je vyjadrené spoločenstvo s Kristom, kde Mária nestojí uprostred vzťahu človek – Kristus (Boh), ale stojí vedľa človeka, ktorému ukazuje cestu ku Kristovi (Bohu)*. TENZE, *Ježiš Kristus – Prostredník medzi Bohom a ľuďmi*, Badín 2008, 106.

⁸⁴ Por. P.M. HNILICA, *Milostou Božou...*, 91.

⁸⁵ W związku z tym bp Hnilica zauważa, że w historii objawień maryjnych Matka Boża nigdy nie wyraziła pragnienia ogłoszenia dogmatu bezpośrednio dotyczącego Jej osoby. Por. TAMŻE.

święcone tematyce fatimskiej, których wielkiej ilości nie da się określić. Dzięki darowi elokwencji potrafił wzbudzić zainteresowanie słuchaczy daną tematyką oraz motywować ich do modlitwy różańcowej i podjęcia konkretnej działalności, np. niesienia pomocy chrześcijanom prześladowanym z powodu wyznawanej wiary.

Za szczególnie ważne uważał poświęcenie Rosji Niepokalanemu Sercu Maryi. Wystawiając się na duże ryzyko, w 1984 r. dokonał aktu poświęcenia bezpośrednio w Moskwie. Używał prawie wyłącznie terminu „poświęcenie”, ponieważ termin „zawierzenie” uważał za nieodpowiadający głębi dokonywanego aktu. Miłość do Jezusa i Maryi, Matki Siedmiobolesnej stojącej u stóp krzyża, przynaglała go do przyjmowania doznawanego cierpienia i składania ofiar w formie ekspiacyjnej.

Prawdopodobnie na podstawie swojej formacji teologicznej mającej miejsce w okresie przedsoborowym oraz pod wpływem objawień amsterdamskich był zwolennikiem ogłoszenia tzw. piątego dogmatu maryjnego. Poświęcał uwagę nie tyle argumentacji teologicznej dotyczącej roli Matki Bożej w dziejach zbawienia i określonej za pomocą tytułu „Współodkupicielka”, co zachęcaniu wiernych do „współodkupicielstwa”, czyli do przyjmowania i ofiarowania cierpienia w intencji nawrócenia grzeszników, odwołując się przy tym do orędzia fatimskiego.

Prof. Jana Moricová

Katedra religionistiki a náboženskej výchovy
Filozofická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku

Hrabovská cesta 1B

034 01 Ružomberok

e-mail: jana.moricova@ku.sk

Bibliografia

- Farkaš P., *Naratívne umenie evanjelistu Lukáša*, Bratislava – Nitra 2007.
- Hnilica J., Vnuk F., *Pavol Hnilica, biskup umlčanej Cirkvi. I tom. 1921-1951*, Trnava 1992.
- Hnilica J., Vnuk F., *Pavol Hnilica, biskup umlčanej Cirkvi. II tom. 1951-1995*, Trnava 1996.
- Hnilica P., Vnuk F., *Rozhovory o ľudoch, udalostiach a Božej добрôte*, Bratislava 2001.
- Hnilica P.M., *Milostou Božou zdobená*, Bratislava 2006.
- Hnilica P.M., *Fatimské posolstvo a Božie milosrdenstvo*, Piešťany 2013.
- Sarka R., *Ezoterizmus a teológia*, Prešov 2015.
- Vnuk F., *Pár slov ku slovenskému vydaniu*, w: A. Michel, *Náboženské problémy v krajině ovládané komunistami*, Trnava 2006.

Bishop Paul Hnilica – zealous Apostle of Fatima

(Summary)

The author of this article presents the person and work of Bishop Paul Hnilica (Slovakia). First, he discusses the story of Bishop's life and his Marian spirituality, based on the spirituality of St. Louis Marie Grignon de Monfort, and then the bishop's involvement in the promotion of the Fatima apparitions.

Bishop Hnilica paid special attention to the need of consecrating Russia to the Immaculate Heart of Mary and of cooperating with Christ in the work of salvation of the world (conversion, penance, prayer).

Keywords: Slovakia, Bishop Paul Hnilica, Fatima, Fatima apparitions, Marian spirituality, Immaculate Heart of Mary, Russia.

Słowa kluczowe: Słowacja, biskup Paweł Hnilica, Fatima, objawienia fatimskie, duchowość maryjna, Niepokalane Serce Maryi, Rosja.